

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 7 (296) ЖОВТЕНЬ

2015

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 7 (296) жовтень 2015

Частина I

За матеріалами

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Національно-патріотичне виховання дітей і молоді
в контексті ствердження суб'єктності української держави»*

Засновано в лютому 1997 року (27)

Свідоцтво про реєстрацію:

серія КВ № 14441-3412ПР,

видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку

наукових фахових видань України

(педагогічні науки)

Наказ Міністерства освіти і науки України № 793 від 04.07.2014 р.

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних

«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю

№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

(протокол № 3 від 30 жовтня 2015 року)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступник головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор **Михальський І. С.,**

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.,**

доктор біологічних наук, професор **Іванюра І. О.,**

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Глуховцева К. Д.,**

кандидат філологічних наук, професор **Пінчук Т. С.,**

доктор філологічних наук, професор **Дмитренко В. І.,**

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**

Редакційна колегія серії „Педагогічні науки”:

доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.,**

доктор педагогічних наук, професор **Гавриш Н. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Докучаєва В. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Лобода С. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Караман О. Л.,**

доктор педагогічних наук, професор **Сташевська І. О.,**

доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чернуха Н. М.**

Редакційні вимоги

до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см ; верхній колонтитул — 1,25 см , нижній — 3,2 см .

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2012.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга – номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 – 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» або після слів «Список використаної літератури і примітки» (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 15 рядків (українською, російською) та 22 рядки (англійською) мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора: (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ І МОЛОДІ**

УДК 378.035.6

В. Л. Артющенко, П. Є. Демченко, І. В. Осіпов

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

У сучасних умовах, пов'язаних з російською агресією, все більш важливою проблемою українського суспільства і держави стають теоретичні основи, зміст і технології виховної роботи, що забезпечує формування високих патріотичних якостей у молодого покоління українців. У навчальних закладах невід'ємним напрямком освітнього процесу стає виховання патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо.

У Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді визначено, що серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін [4, с. 2].

Питання національно-патріотичного виховання молодого покоління в душі любові до Батьківщини і відданості Батьківщині, законслухняних громадян держави завжди стояли в центрі уваги вчених протягом всієї історії розвитку людства. Великі філософи, педагоги приділяли цьому питанню значну увагу з найдавніших часів. У більш розробленому вигляді любов до Батьківщини як вища цінність розглядається в працях таких мислителів, як М. Макіавеллі, Ю. Крижанич, Ж.-Ж. Руссо, І. Фіхте.

На поч. ХХ ст. – у період національно-політичного і духовного відродження України – у творчості Г. Ващенко, І. Огієнка, С. Русової, Я. Чепіги та інших було обґрунтовано ідею і розкрито шляхи виховання патріотичних почуттів і національної самосвідомості.

Проблема патріотичного виховання підростаючого покоління перебуває в полі зору сучасних науковців. Підтвердженням цьому є дисертаційні дослідження О. Абрамчук, О. Стьопіної Р. Петронговського, С. Рашидової та ін., присвячені питанням патріотичного виховання.

Метою статті є визначення провідних ідей національно-патріотичного виховання у вітчизняній педагогічній теорії та виховній

практиці з метою їх упровадження в сучасній системі виховання молоді людини.

Зміни в економічній, політичній, соціальній та культурній сферах в останнім часом пред'являють більш високі вимоги до людини, змісту його інтелектуального, морального потенціалу. Цей духовно-інтелектуальний потенціал суспільства не можна примножити без економічного, соціально-культурного розвитку країни, системи освіти. Освіта тісно пов'язана з процесами державного утворення, економічними перетвореннями, обороноздатністю країни та її національною безпекою, здоров'ям нації. Процес виховання молоді у навчальних закладах має проводитися на основі цілеспрямованого і системного підходу до вирішення завдань громадянського, правового, духовно-морального й національно-патріотичного виховання. Основною формою цього процесу повинна бути систематична і продумана виховна робота з урахуванням індивідуальних особливостей конкретної молоді людини [1, с. 55].

Підростаюче покоління становить істотну частину населення країни, його стан, підготовка до участі в житті суспільства мають принципове політичне й суспільне значення. Педагогічна наука зобов'язана з використанням відповідного дослідного інструмента вивчати стан і сприяти вдосконалюванню виховання підростаючого покоління як громадян та патріотів України.

Серед найважливіших проблем національно-патріотичного виховання слід відзначити: формування й розвиток соціально значущих цінностей, громадянськості і патріотизму в процесі виховання і навчання в освітніх установах; виховання соціально активних громадян, що володіють умінням спілкуватися, критично мислити, вирішувати соціальні конфлікти; формування усвідомленого сприйняття норм громадянської поведінки та громадянської діяльності, заснованого на добровільному їх виборі та особистого залучення до життя суспільства [3, с. 12].

У процесі національно-патріотичного виховання повинна формуватися громадянська відповідальність, що характеризується прагненням і вмінням оцінювати свою поведінку, порівнювати свої вчинки з вимогами в суспільстві, нормами, законами, співвідносити свої потреби з реальними можливостями, керуючись інтересами особистості, суспільства, держави. При цьому важливо, щоб громадянськість і патріотизм, що формуються, ставали потребою життя конкретної молоді людини [2, с. 27].

Патріотичне виховання є пріоритетним у формуванні в студентів високої патріотичної свідомості, готовності до виконання громадянського боргу, найважливіших конституційних обов'язків із захисту інтересів Батьківщини.

У цілому у патріотичному вихованні слід виділити два взаємопов'язані аспекти: виховання патріотизму специфічними засобами; залучення студентської молоді до соціально-морального досвіду (як, наприклад, захист Вітчизни), в основі якого лежить любов до Батьківщини.

У зміст національно-патріотичного виховання включено: передачу учням та засвоєння ними певного обсягу знань; виховання соціальної відповідальності; збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління; підвищення освітнього рівня, розкриття прикладного й світоглядного значення знань.

Національно-патріотичне виховання у своєму впливі на молодь ґрунтується на дидактичних принципах і моральних засадах педагогіки. При цьому одна з найважливіших функцій навчання – ціннісна, що сприяє патріотичному вихованню учнів, – полягає в формуванні в них певного світогляду, а світоглядні якості, як правило, створюють передумови для формування інших компонентів [1, с. 122]. Виховання патріотизму повинно базуватися на наступних підходах: патріотизм формується і розвивається як почуття, все більш соціалізуючись на основі духовно-морального збагачення суспільства; будучи глибоко соціальним за своєю природою, патріотизм є не тільки гранню суспільства, а й джерелом його існування та розвитку, виступає як атрибут життєздатності, а іноді і виживаності соціуму; в ролі першооснови патріотичного виховання виступає особистість, пріоритетним соціально-моральним завданням якої є усвідомлення своєї історичної, культурної, національної, духовної та іншої приналежності до Батьківщини, як вищого принципу, що визначає зміст і стратегію її функціонування; патріотизм, духовний в своїй основі, передбачає безкорисливість, самовіддане, навіть до самопожертви, служіння Батьківщині.

У процесі дослідження визначені найбільш ефективні методи національно-патріотичного виховання як шляхи впливу на свідомість, волю і почуття молоді метод переконання, метод формування активного ставлення до Батьківщини та практичної готовності до її захисту, метод стимулювання й гальмування як зовнішньої, так і внутрішньої діяльності, який в основному впливає на почуття студентської молоді [1, с. 134]. На практиці методи патріотичного виховання реалізуються за допомогою різноманітних форм виховання, які визначаються змістом, місцем, часом і способами їх впливу на молодь.

Патріотичне виховання підростаючого покоління є невід'ємною частиною сучасної системи навчально-виховної роботи. Через систему навчання, виховну роботу реалізуються можливості розвитку в учнів почуття пізнання та усвідомлення Батьківщини, духовних, моральних, фізичних якостей для захисту її та державних інтересів. Формування якостей громадянина-патріота і патріотичної свідомості повинно проводитись з урахуванням вікових особливостей молоді.

Застосування активних форм, методів навчання і виховання передбачає інтегрованість у вирішенні проблемних задач, наукового підходу до суспільних явищ, моральне і духовне вдосконалення, використання досвіду старшого покоління, національних традицій українського народу.

За ініціативи педагогічного колективу ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» на реалізацію завдань національно-патріотичного виховання щодо становлення молодого людини – патріота України, формування особистісних рис громадянина української держави, дбайливого ставлення до національних багатств, рідної природи, пошани до історичної пам'яті, національних свят і традицій розроблено Програму-меседж заходів «Скарби твої безцінні, Україно!». У рамках реалізації цієї програми національно-патріотичного виховання було організовано презентацію проектів «Українські народні ремесла» та «Майстерня творчості», які підготували викладачі циклової комісії загальнотехнічних дисциплін Лисичанського педагогічного коледжу. Народні ремесла і декоративне мистецтво України своїми коренями сягає глибокої давнини. Воно нерозривно поєднано з магічно-обрядовою і господарською діяльністю людини, тому аудиторії студентів всіх спеціальностей представляється мистецтво вишивки, гончарства, ткацтва, різби по дереву, ковальства, писанкарства. Неабияку зацікавленість викликають петриківський розпис, лозоплетіння та різьблення. Яскравим доповненням проектів є віртуальна екскурсія та літературна виставка з народного мистецтва. Демонстрація проектів «Українські народні ремесла» та «Майстерня творчості» супроводжується виставкою власних студентських та викладацьких поробок народної творчості та декоративно-прикладного мистецтва.

У цілому розгляд питань концептуальної побудови теорії та практики національно-патріотичного виховання дозволяє стверджувати, що навчальні заклади історично були й залишаються надалі важливою ланкою не тільки для отримання освіти, а й для формування духовно-моральних, громадянських і світоглядних якостей особистості, які проявляються в любові до Батьківщини, до свого дому, в прагненні й умінні берегти і примножувати традиції, цінності свого народу, своєї національної культури, своєї землі.

Список використаної літератури

- 1. Абрамчук О. В.** Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів : дис. канд. пед. наук : 13.00.07 / Абрамчук Оксана Володимирівна. – Тернопіль, 2006. – 254 с.
- 2. Гасанов З. Г.** Проблемы воспитания патриотизма, дружбы народов, веротерпимости / З. Г. Гасанов // Педагогика. – 2001. – № 4. – С. 24 – 30.
- 3. Зубалій М. Д.** Ефективність військово-патріотичного виховання допризовної молоді / М. Д. Зубалій, В. В. Сіркізюк, П. Г. Сливка, Г. Б. Вонсович. – Кам'янець-Подільський : Б.в., 1994. – 25 с.
- 4. Концепція** національно-патріотичного виховання дітей та молоді / Міністерство освіти і науки України. – К., 2015. – 10 с.
- 5. Коркішко О.** Становлення патріотичного виховання в XIX-XX ст.: (І ст. аспект) / О. Коркішко // Рідна школа. – 2004. – № 2. – С. 60 – 62.

Артюшенко В. Л., Демченко П. Є., Осіпов І. В. Теорія та практика національно-патріотичного виховання в навчальних закладах

У статті розкрито найважливіші проблеми національно-патріотичного виховання підростаючого покоління. Проаналізовано роль навчальних закладів у формуванні громадянських і світоглядних якостей особистості, які проявляються в усвідомленні своєї історичної, культурної, національної, духовної та іншої приналежності до Батьківщини як вищого принципу функціонування. Визначені найбільш ефективні методи національно-патріотичного виховання як шляхи впливу на свідомість, волю і почуття молоді. Проаналізовано умови застосування активних форм, методів патріотичного виховання, спрямованих на моральне і духовне вдосконалення молодої людини. Представлено досвід реалізації завдань національно-патріотичного виховання щодо становлення молодої людини – патріота України, формування особистісних рис громадянина української держави.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання молоді, методи та форми виховання, навчально-виховний процес, народна творчість, декоративно-прикладне мистецтво.

Артюшенко В. Л., Демченко П. Е., Осипов И. В. Теория и практика национально-патриотического воспитания в учебных заведениях

В статье раскрыты важнейшие проблемы национально-патриотического воспитания подрастающего поколения. Проанализирована роль учебных заведений в формировании гражданских и мировоззренческих качеств личности, которые проявляются в осознании своей исторической, культурной, национальной, духовной и иной принадлежности к Родине как высшего принципа функционирования. Определены наиболее эффективные методы национально-патриотического воспитания как пути воздействия на сознание, волю и чувства молодежи. Проанализированы условия применения активных форм, методов патриотического воспитания, направленных на нравственное и духовное совершенствование молодого человека. Представлен опыт реализации задач национально-патриотического воспитания по становлению молодого человека – патриота Украины, формированию личностных качеств гражданина украинского государства.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание молодежи, методы и формы воспитания, учебно-воспитательный процесс, народное творчество, декоративно-прикладное искусство.

Artyushenko V. L., Demchenko P. E., Osipov I. V. Theory and practice of national and patriotic upbringing in educational institution

The article deals with the major problems of national and patriotic upbringing of the younger generation. The role of education in shaping civic and philosophical personality traits, manifested in the love of the homeland, to

his house, in the pursuit and ability to protect and promote the traditions and values of people, national culture, their land, the knowledge of the historical, cultural, national spiritual and other accessories for the Fatherland as the highest principle of operation. The most effective methods of national and patriotic education as the effects on the mind, will and feeling young. Conditions of use the active forms and methods of patriotic education aimed at improving the moral and spiritual youth. The experience of the objectives of the national and patriotic education on becoming a young man - a patriot of Ukraine, formation as citizens of the Ukrainian state.

Key words: national and patriotic upbringing of youth, methods and forms of education, educational process, folk art, arts and crafts.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2015 р.

Прийнято до друку 30.10.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 37.035.6

В. І. Архипов

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК СКЛADOVA ДЕМОКРАТИЧНОЇ ЕТНОПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

У наступному 2016 році ми будемо відзначати 25 річчя незалежності України. Для світової історії може не великий строк, але для життя однієї людини – це майже епоха.

Можна констатувати, що український народ остаточно зробив свій політичний вибір у бік розбудови демократичної, правової та європейської держави. З огляду на багатонаціональний склад населення та розвиток політичної української нації, проблеми національно-патріотичного виховання набувають особливої актуальності. Тому є своєчасним обговорення та прийняття Концепції та Стратегії національно-патріотичного виховання молоді. Цей напрямок виховання, на нашу думку, є одним з головних чинників демократичної етнополітики.

Проблеми взаємодії держави зі своїми громадянами, збереження й розвитку національної специфіки, усунення юридичної та фактичної нерівності між людьми різних національностей, стають предметом гострих наукових спорів та політичних дискусій.

Починаючи з другої половини 70-х років, з боку західних суспільствознавців, особливо в наукових центрах США та Великобританії, значно активізувалися зусилля щодо створення універсальної теорії, яка поєднувала б цілий комплекс політичної взаємодії між провідними національностями та етнічними меншинами у